

ŠIRKA Zdenko Š, PANAITESCU Cristian a Petr JANDEJSEK, eds.
Hermeneutika zkušenosti v křesťanské tradici. Praha: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, 2014.

LENKA JEŘÁBKOVÁ

Proč se v dnešní době věnovat tématu zkušenosti v křesťanské tradici? Je zřejmé, že v současnosti se bez reflexe zkušeností, s nimiž do katecheze vstupují ti, jimž je určena, skutečně neobejdeme; zejména u dospělých, kteří projevují o víru zájem, či u těch, u nichž v mládí neproběhl proces iniciace, je tato potřeba víc než zřejmá. Minulá staletí chovala k fenoménu zkušenosti poněkud nedůvěru, neboť byla v některých oblastech považována za poněkud vágně vymežitelný pojem, v teologii pak rezonovalo riziko subjektivismu. V dnešní době je však třeba to, co nám zkušenost přináší, potřeba určitým způsobem zpracovat, tedy zařadit podněty přicházející zvnějšku do celku vlastních životních příběhů – a z tohoto faktu poté i vycházet. Nechybí pokusy zařadit zkušenost zpět do komplexního „procesu“ křesťanského života, ale je evidentní, že na druhé straně je třeba zdůraznit nutnost rozlišování toho, co k nám „odjinud“ přichází a jakého je to charakteru. Při této reflexi podnětů, které se řadí do zkušeností jednotlivce, je pak třeba otevřít se skutečné přesašné perspektivě, kterou nemáme nikterak v moci. Ani poté však člověk nesmí zůstat se svou zkušeností sám, neboť interpretace zkušeností nás právě na základě pestrosti chrání, abychom sami sebe nestavěli do pozice jediného absolutního měřítka pravdivosti toho, co nás obklopuje. Pojdme si však již představit některé statě této inspirativní knihy.

Jedním z nejzajímavějších příspěvků byla stať *Porozumenie ľudskej skúsenosti prostredníctvom príbehu podľa Arendtovej* Michaely Kušnieri-kové. V úvodu příspěvku autorka objasňuje základní pojmy tohoto myšlenkového systému, přičemž sám pojem „vnitřního příběhu“ stojí za povšimnutí – rozumí se jím událost, kterou převyprávíme sami sobě, a tím si povolíme zaujmout k ní postoj a objevit její smysl. Lze o ní pak vést vnitřní dialog nebo ji nahlédnout z úhlu někoho jiného. Takový úsudek už je pak hodnocením a interpretací zkušenosti. Tento „vnitřní příběh“ je mož-

no sdílet s dalšími lidmi; tím jej pak už apriori nabízíme k interpretaci, čímž chceme získat další „střípek do mozaiky“ pochopení. Je třeba však mít na mysli, že se aktéři příběhů tím, že je vydají všanc, stávají nesmírně zranitelnými. I to je třeba v naslouchání příběhům, kterému je věnována další část příspěvku, zohlednit. Zkušenost se světem je tedy možno číst jako soubor příběhů, a to nejen jednotlivců, ale i lidstva, jednotlivých společenství atd.

Ukazuje se, že lidská zkušenost není univerzální pro žádné pohlaví, věk ani stav, ale vlastní slova a příběhy jednotlivce tvoří obrovskou „tkaninu lidské zkušenosti“. Proto je naslouchání příběhům tak důležité. Člověk sám své zkušenosti nemůže sám zcela porozumět, ale právě v rámci širší zkušenosti to možné je. Svému protějšku tak můžeme porozumět i my. A není to naprosto nutný základ, abychom ho mohli doprovázet dál – nejen na cestě víry?

Zajímavým exkurzem je příspěvek Ondřeje Fischera *Kierkegaardova zkušenost s křesťanstvem a práce křesťana: Metodické poznámky k interpretaci kvality práce křesťana*, který je svým tématem rozlišování mezi diskreditovaným křesťanstvem a výzvou křesťanství vysoce cenný a aktuální v našem současném kontextu.

Vztah křesťana a práce je jedním z ústředních témat křesťanské sociální etiky. Základní položená otázka zní, zdali křesťanská víra pracovníka může mít vliv na kvalitu práce a zdali ji lze využít k lepšímu vymezení pojmu profesionality. Pro hledání odpovědi autor použil některé práce dánského filosofa Sorena Kierkegaarda. Ten se tázal, zdali lze ze zkušenosti s křesťanstvem usuzovat na kvalitu práce křesťana obecně, šlo tedy konkrétně o porozumění povaze práce ve světle konkrétní křesťanské zkušenosti. Kierkegaard totiž kritizoval sociální podobu křesťanství (v dnešní terminologii to můžeme chápat jako označení společenství křesťanů, sám Kierkegaard používal pojem křesťanstvo) jako překážku života jednotlivého křesťana. Šlo tedy o konfrontaci zkušenosti s křesťanstvím a jeho konkrétními podobami a s nároky, které jsou na křesťana ideálně kladeny. Těžiště příspěvku leží v analýze některých Kierkegaardových textů; tyto úvahy jsou

podnětné právě pro to, abychom na ukázce jedné konkrétní oblasti pochopili možnost konfrontace lidské zkušenosti s ideálními kladenými nároky, s níž je možno se často v katechetické praxi setkat.

Teologie osvobození téměř nelze při reflexi tématu zkušenosti pominout, vždyť principiálně kladou právě na zkušenost velký důraz. Matouš Holeka pojal svůj příspěvek *Role zkušenosti při čtení Písma v různých teologiích osvobození* šířeji: v první části popsal, jak se v interpretaci Písma odráží vlastní zkušenost čtenáři, poté se zaměřil na roli zkušenosti při výběru jednotlivých základních konceptů (tedy chudoby, diskriminace pohlaví, rasové diskriminace a diskriminace náboženské), v závěru pak ukázal, jak skrze koncepty dané konkrétní životní situací lidí nahlíží jednotlivé koncepty teologie osvobození na Písmo, neboť toto čtení se nesoustředí na původní sdělení autora, ale na porozumění čtenářů v kontextu jejich životů. Z tohoto důvodu je velmi zajímavé věnovat pozornost ukázkám interpretacím biblických úryvků, které jsou pro jednotlivé teologie osvobození (autor věnuje pozornost Latinské Americe, Africe a Indii) stěžejní, a jejich propojení s konkrétními společenskými problémy, které těmito teologiím vtiskují specifický charakter. Tato četba je zajímavou reflexí faktu, jakým způsobem lidská zkušenost vstupuje do interpretace Božího slova – i to je skutečnost, se kterou se musíme zejména při práci s katechumeny často vyrovnávat.

Příspěvek Františka Štěcha obrací naši pozornost ke zcela jinému tématu, neboť stať nese název *(Ne)čitelnost krajiny a hermeneutika mystéria: několik poznámek ke vztahu krajiny a náboženské zkušenosti*. Sám autor krajinu chápe nejen jako prostředí, v němž se uskutečňuje náboženská zkušenost těch, kdo v ní žijí, ale jako prostředí, které je touto zkušeností utvářeno. Klade si proto otázky, zdali může krajina předávat náboženské tradice, případně jakým způsobem, existuje-li křesťanská interpretace krajiny nebo zdali je možné navrhnout celou křesťanskou teologii krajiny. Základem pro tyto úvahy byl vztah veličin člověk – příroda – krajina, kdy je krajina charakterizována jako „prostor člověka“, který do ní svými zásahy vkládá vlastní paměť a zkušenost. Jakým způsobem je

pak krajina vnímána jako posvátná? Je-li vnímána jako kontext setkání lidského s Božím, má pro člověka symbolický význam; pak se může stát místem jeho náboženské zkušenosti, a tím i předmětem zájmu teologie. Krajinu – průnik Božího stvoření a lidské zkušenosti – je pak možno považovat za určitý druh „textu“, který je možné číst a interpretovat – a zde nacházíme další styčný bod s problematikou lidské zkušenosti. Četba této statě nám může snad napomoci k reflexi, co všechno ovlivňuje naše zkušenosti a které z nich jsou relevantní pro další osobní cestu.

Článek *Význam křesťanské zkušenosti v ekumenickém dialogu* Roberta Svatoně naznačuje prostor zkušenosti, který nevyhnutně realita života křesťanských církví otevírá. Zkušenost, která se týká možnosti společně sdíleného života víry, se dotýká hloubky křesťanského tajemství a vyžaduje teologickou interpretaci, která je nezbytnou částí procesu hledání jednoty. Vyústěním by mělo být svědectví světu, ke kterému je jedno ekumenické společenství povoláno. Autor zde ve finále hledá odpověď na otázku, jaké místo zaujímá zkušenost v ekumenickém dialogu a jak ji co nejlépe zúročit; zde bych ráda upozornila zejména na závěrečnou část článku, v níž autor ukazuje směry, jejichž důraz právě na zkušenost může přispět k sjednocujícímu dialogu.

Podnětnými příspěvky jsou však i zbývající články, ať už *Hermeneutika zkušenosti a možnosti jej výkladu* jednoho z editorů sborníku Zdenko Š Širka, která reflektuje, jak moderní hermeneutika křesťanskou zkušenost vykládala, jak zacházela s její textovostí i se zpětnou vazbou, kterou zkušenost následně nabízí, stať *Narrative, Symbol, Transformation: Exploring the Complexities of Human Experience* Pavola Bargára věnující se významu příběhu a symbolu pro vyjádření zkušenosti, články *Od postmoderní zkušenosti narušení k postmodernímu narušení zkušenosti* (Martin Kočí) a *Hľadanie Božieho mena – Hermeneutika troch ciest myslenia v diele Richarda Kearneyho* (Martin Mihálik) sledující debatu k různým aspektům tématu v díle některých autorů, až po zkušenost s církví slavící liturgii (*Alexander Schemann's Experiential Ecclesiology* – Cristian Panaitescu) a zkušenost života s těmi, kdo byli chápáni jako nevýznamní nebo vylou-

čení pro nové výklady některých dogmatických témat, jak ukazuje Petr Jandejsek ve svém článku *Diskuse o zkušenosti v současné římskokatolické teologii: jezuité Dupuis, Haight a Sobrino*.

Představený sborník tedy reálně ukazuje onu nutnou pestrost, o níž jsme hovořili, a to nejen v podobě zkušenosti, jak ji může využít katecheze, ale v mnoha podobách křesťanské tradice. Proto vidím jako velmi užitečné uvědomit si, jakou pestrou mozaikou může zkušenost jednoho každého, koho budeme mít před sebou, být a jak se my sami můžeme k reflexi různých zkušeností stavět.